

9. Міністерство освіти і науки України. Субвенція на облаштування укриттів. 2026. URL: <https://mon.gov.ua/ministerstvo-2/diyalnist/byudzheta-zakupivli/byudzheta/budzheta-2026-rik/subventsii-na-2026-rik/subventsii-na-oblashtuvannia-ukryttiv> (дата звернення: 08.08.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-651-8-27>

ЗАПОБІЖНА ДІЯЛЬНІСТЬ АДВОКАТА У ПРАВОВОМУ МЕХАНІЗМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВОРотної Дії ЗАКОНУ В ЧАСІ

Дудко Євгеній Вікторович

кандидат юридичних наук,

*керівник Департаменту захисту прав та інтересів у кримінальних
провадженнях адвокатської фірми «Моргун та партнери»*

м. Київ, Україна

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 58 Конституції України, законодавчі та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Аналогічні положення закріплені також в конкретних галузях права та законодавства (наприклад, в ст. ст. 4, 5 Кримінального кодексу (КК); ст. 5 Цивільного кодексу (ЦК); ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства (КАС) України; ін.).

Більш того, офіційне тлумачення зазначеного конституційного принципу права дано і у відповідних рішеннях Конституційного Суду України (від 13.05.1997 № 1-зп [2]; від 09.02.1999 № 1-рп/99 [3]; від 19.04.2000 № 6-рп/2000 [4]), які, як це випливає зі змісту ст. ст. 2, 98 Закону України «Про Конституційний Суд України», є обов'язковими для виконання всіма органами державної влади та їх посадовими і службовими особами.

Такі ж вимоги щодо обов'язковості ухвалених Конституційним Судом України рішень і висновків закріплені й в ст. ст. 147, 151-2 Конституції України.

Проте, як свідчать результати аналізу судової [5] та адвокатської діяльності з означених питань, на практиці постійно мають місце юридичні факти грубого порушення принципу зворотної дії закону у часі, що, у свою чергу, виступає в умовах євроінтеграційних процесів України однією з об'єктивних перешкод щодо вступу нашої держави у Європейський Союз (ЄС) [6].

Якщо узагальнити всі спірні питання, які мають місце у діяльності адвокатів, предметом якої виступають правові підходи щодо

застосування закону про зворотну дію у часі, то найбільше проблем виникають у таких сферах суспільної діяльності як:

- 1) пенсійного та соціального забезпечення населення;
- 2) соціального захисту осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС;
- 3) державного та громадського контролю;
- 4) в інших галузях правових відносин, суб'єктом яких виступають адвокати (з питань, зокрема, що пов'язані з так званою «люстрацією», політичним переслідуванням опонентів, управлінською «вахханалією» в органах державної влади (зокрема, у частині володіння українською мовою всіма державними службовцями, вивченням англійської мови, оприлюднення декларацій, т. ін.) тощо).

Таким чином, можна констатувати, що для забезпечення ролі та визначення належного місця адвокатури у правовому механізмі реалізації конституційного принципу щодо зворотної дії закону у часі, необхідно здійснити комплекс заходів, спрямованих на обов'язкове дотримання всіма суб'єктами і учасниками правових відносин положень Основного Закону України та рішень Конституційного Суду України, а також встановлення у зв'язку з цим юридичної відповідальності за їх порушення або невиконання у цілому.

Важливим з даного приводу є й інший висновок, а саме: у випадках, коли держава, її органи та уповноважені особи не забезпечують дотримання у суспільних відносинах зазначеного конституційного принципу, вирішальну роль у таких ситуаціях має відігравати адвокат, коли він захищає права, законні інтереси і свободи своїх клієнтів, виступаючи таким чином суб'єктом запобіжної діяльності та необхідним складовим елементом у правовому механізмі забезпечення вказаного та інших принципів права (справедливості, рівності, законності, т. ін.).

Тільки такий підхід дасть можливість Україні пришвидшити рівень дій/зусиль, пов'язаних зі вступом у ЄС та в інші цивілізовані міжнародні структури.

Література

1. Абрамович Р. М. Незворотність дії закону в часі та воєнний стан. *Огляд законодавства. Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2024. С. 3–7. DOI <https://doi.org/10.32782/npnuola.v34.2024.1>

2. Про офіційне тлумачення статей 58, 78, 79, 81 Конституції України та статей 243-21, 243-22, 243-25 Цивільного процесуального кодексу України (справа щодо дострокового припинення депутатських повноважень): Рішення Конституційного Суду України від 13.05.1997 № 1-зп. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів) від 09.02.1999 № 1-рп/99. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів щодо офіційного тлумачення положень 58 Конституції України, статей 6, 81 Кримінального кодексу України про зворотну дію кримінального закону в часі від 19.04.2000 № 6-рп/2000. *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

5. Берназюк Я. Дія закону у часі: особливості правозастосовної практики Верховного Суду (на прикладі вирішення публічно-правових спорів). *Верховний Суд*. 2020. URL: <https://supreme.court.gov.ua>.

6. Герасимчук С., Драпак М. Основні перешкоди до членства України в НАТО та ЄС, відповідні наративи опонентів членства та способи їх спростування. Центр міжнародної безпеки. 2022. URL: https://analytics.intsecurity.org/wp-content/uploads/2022/12/Ukr_Prism_11_NATO_EU.pdf.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-651-8-28>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ ДЛЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ГРАФІЧНИЙ ДИЗАЙН»

Журавель-Змєєва Лілія Сергіївна

*доктор філософії, завідувачка кафедри графічного дизайну
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Ільницька Любов Віталіївна

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри графічного дизайну
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Верифікація освітнього процесу прокладається крізь закладений системою вищої освіти чітко обумовлену процесуальність належного виконання. Дотримання прийнятого застосунку продуманої ланцюгової